

ปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูลบัญชีสิ่งแวดล้อมของบริษัท
ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย*

FACTORS INFLUENCING OF VOLUNTARY ENVIRONMENTAL
DISCLOSURE BY LISTED COMPANIES IN THE STOCK
EXCHANGE OF THAILAND

กนกกร บริบูรณ์

Kanokgron Borriboon

จิตาภรณ์ สินจรูญศักดิ์

Titaporn Sincharoonsak

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Sripatum University, Thailand

E-mail: kanokgronbb2518@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยของบริษัทที่มีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลด้านบัญชีสิ่งแวดล้อมของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร คือ บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จาก 6 กลุ่มอุตสาหกรรม คือ เกษตรและอาหาร สินค้าอุปโภคบริโภค สินค้าอุตสาหกรรม อสังหาริมทรัพย์ และก่อสร้าง ทรัพยากร เทคโนโลยี ประชากรจำนวน 343 ราย กลุ่มตัวอย่าง กำหนดให้บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยต้องมีคุณสมบัติ ที่เป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนด จำนวน 288 ราย เก็บรวบรวมข้อมูล จากรายงานประจำปี และแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี แบบ 56-1 ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2554 ถึง พ.ศ. 2559 ครบทั้งหกปี โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ วิเคราะห์ข้อมูลค่าสถิติพื้นฐานข้อมูลทั่วไปของตัวแปร ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การวิเคราะห์ความถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า 1) อายุของบริษัท กลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง กลุ่มทรัพยากร กลุ่มเทคโนโลยี ได้รับการสนับสนุนทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญระดับที่ 0.01 โครงสร้างความเป็นเจ้าของ กลุ่มเกษตรและอาหาร กลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม ได้รับการสนับสนุนทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 2) ประเภทของผู้สอบบัญชี มาตรฐานอุตสาหกรรม ISO 14000 กลุ่มอุตสาหกรรมสินค้าอุปโภคบริโภค กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม กลุ่มทรัพยากร กลุ่มเทคโนโลยี ได้รับการสนับสนุนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และอายุของบริษัท โครงสร้างความเป็นเจ้าของ กลุ่มอุตสาหกรรมกลุ่มเกษตรและอาหาร

* Received 29 January 2020; Revised 29 February 2020; Accepted 29 February 2020

กลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้างได้รับการสนับสนุนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 3) ขนาดของบริษัท โครงสร้างความเป็นเจ้าของ ประเภทของผู้สอบบัญชี มาตรฐานอุตสาหกรรม ISO 14000 และกลุ่มอุตสาหกรรม ในกลุ่มเกษตรและอาหาร กลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค กลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง กลุ่มทรัพยากร กลุ่มเทคโนโลยี ได้รับการสนับสนุนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม ได้รับการสนับสนุนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

คำสำคัญ ปัจจัยของบริษัท, การเปิดเผยข้อมูลบัญชีสิ่งแวดล้อม, บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

Abstract

This research article Its objectives are to study the internal factors of the company that affect the level of disclosure of environmental accounting data, financial aspects of companies listed on the stock exchange of Thailand. The research methodology is quantitative research from the population, which are companies listed on the stock exchange of Thailand from 6 industrial groups, namely agriculture and food. Consumer goods Industrial products real estate and construction of technology. The population is 343. Sample set to the companies listed on the stock exchange of Thailand must have qualifications total 288 persons. Data collection From the annual report And the data registration form the annual report and the annual registration statement form 56-1. The statistics used in hypothesis testing are Multiple Regression Analysis

The result of the research shows that 1) Company age, real estate and construction group, resource group, technology group the statistical support was at level 0.01. Ownership structure, agricultural and food groups, consumer products groups, industrial groups receive statistically significant support at the level of 0.05. 2) Types of auditors industry standard ISO 14000 consumer goods industry group industrial product groups resource group technology group supporting statistically significant at the statistical significance of 0.01 and the age of the company ownership structure Industrial groups agriculture and food groups real estate and construction groups are supported with statistical significance at the statistical significance level of 0.05. 3) Company size ownership structure types of auditors ISO 14000 industry standards and industry groups in agriculture and food groups consumer products property and construction group resource group technology

group received support statistically significant at the statistical significance level 0.01 and industrial products. The support was statistically significant at the significance level of 0.05.

Keywords: Factors Of The Company, Disclosure Of Environmental Accounting Information, Companies Listed On The Stock Exchange Of Thailand

บทนำ

การบัญชีสิ่งแวดล้อมเป็นการนำแนวคิดในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมาประยุกต์กับหลักการบัญชีที่สามารถช่วยปกป้องและลดปัญหาสิ่งแวดล้อม กระตุ้นให้มีการเปิดเผยข้อมูลและวิธีปฏิบัติทางบัญชีให้มีมาตรฐานเดียวกันมีความชัดเจนในการนำเสนอ เพื่อให้สาธารณชนรับรู้การดำเนินงานธุรกิจที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เพราะส่งผลกลับไปสู่บริษัทในที่สุด บริษัทควรมีบทบาทหน้าที่และรับผิดชอบที่มีต่อสิ่งแวดล้อม โดยการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม การนำเสนอให้มีผู้มีส่วนได้เสียทั้งภายในภายนอกได้รับรู้ และสามารถสนองตอบในด้านที่เป็นประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมกระตุ้นจิตสำนึกให้คำนึงถึงสภาพแวดล้อมมากขึ้น ในฐานะนักบัญชีจึงเข้ามามีบทบาทในการจัดทำบัญชีเพื่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งไม่มีการกำหนดมาตรฐานการบัญชีและมาตรฐานการสอบบัญชีที่เกี่ยวข้องเป็นกรอบในการปฏิบัติงาน (อิสริย์ โชว์วิวัฒนา, 2553)

การเปิดเผยข้อมูลสิ่งแวดล้อมแสดงถึงความโปร่งใส ตามหลักการกำกับการดูแลกิจการที่ดี การเปิดเผยข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับบริษัททั้งข้อมูลทางการเงินและข้อมูลที่มีใช้ข้อมูลทางการเงินถูกต้องครบถ้วน ผ่านช่องทางที่เข้าถึงข้อมูลได้ง่าย น่าเชื่อถือ โดยปัจจัยที่ส่งผลการเปิดเผยข้อมูล (1) ขนาดของบริษัท งานวิจัยในอดีต พบว่า ขนาดของบริษัทมีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม (พฤกษา พึ่งจิตต์ประไพ, 2551) (ณิชาวรรณ วิชัยดิษฐ์, 2555) (กนกกาญจน์ มาละวรรณ, 2557) (Eng, L. L. & Mak, Y.T., 2003) (Alsaheed, K., 2006) (Brammer, S. & Pavelin, S., 2006) บริษัทขนาดใหญ่เปิดเผยข้อมูลมากกว่าบริษัทขนาดเล็ก ซึ่งต้นทุนการจัดทำข้อมูลเผยแพร่แตกต่างกัน (2) อายุของบริษัท งานวิจัยในอดีต พบว่า อายุการดำเนินของบริษัทมีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลด้านบัญชีสิ่งแวดล้อม (บงกชรัตน์ เชพานุเคราะห์, 2555) อายุการดำเนินการในตลาดหลักทรัพย์มายาวนานมีผลการประกอบที่ดี ได้รับการยอมรับ และความไว้วางใจจากลูกค้าหรือนักลงทุน ความสามารถในการบริหารงานของบริษัท จึงมีการเปิดเผยข้อมูลที่เพิ่มมากขึ้น (3) โครงสร้างเงินทุน งานวิจัยในอดีต พบว่า โครงสร้างเงินทุนมีผลต่อการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม ระดับหนี้สินรวมทั้งหมดต่อทุน ในสัดส่วนค่อนข้างสูง จำเป็นในการเปิดเผยข้อมูลในระดับสูง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่เจ้าหนี้หรือผู้ให้กู้ยืมถึงผลประโยชน์ของบริษัทและความสามารถในการชำระหนี้ (4) โครงสร้างการเป็นเจ้าของ งานวิจัยในอดีต พบว่า โครงสร้างการเป็นเจ้าของมีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม (พฤกษา พึ่งจิตต์ประไพ, 2551) (ฐิติมา กิ่งแก้ว, 2555) (ณิชาวรรณ วิชัยดิษฐ์, 2555) (กนกกาญจน์ มาละวรรณ, 2557)

(Eng, L. L. & Mak, Y.T., 2003) (Leung, S., & Horwitz, B., 2004) (Alsaeed, K., 2006) และ (Brammer, S. & Pavelin, S., 2006) สัดส่วนที่มีลักษณะการกระจายการถือหุ้นต่ำ หรือ โครงสร้างการถือหุ้นแบบกระจุกตัว มีสัดส่วนการถือหุ้นส่วนใหญ่หรือสิทธิออกเสียงที่มี สาระสำคัญเป็นของบุคคลบางกลุ่ม มีการเปิดเผยข้อมูลอยู่ในระดับต่ำ มีความเชื่อใจ ความ ไว้วางใจและผู้ถือหุ้นส่วนใหญ่ทราบข้อมูลภายในไม่จำเป็นในการเปิดเผยข้อมูล (5) โครงสร้าง คณะกรรมการอิสระ งานวิจัยในอดีต พบว่า โครงสร้างกรรมการอิสระมีผลต่อระดับการเปิดเผย ข้อมูลด้านบัญชีสิ่งแวดล้อม (พฤษภา พึงจิตต์ประไพ, 2551) (กนกกาญจน์ มาละวรรณ, 2557) (Eng, L. L. & Mak, Y.T., 2003) สัดส่วนของกรรมการอิสระในคณะกรรมการบริหาร มีอิทธิพลต่อ การตัดสินใจเปิดเผยข้อมูลตามแนวคิดด้านบรรษัทภิบาล กรรมการจากภายนอกบริษัท ช่วย ตรวจสอบการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหารตามกฎหมายเกณฑ์ต่าง ๆ และความโปร่งในการบริหารมากขึ้น (6) ประเภทของผู้สอบบัญชี งานวิจัยในอดีต พบว่า กลุ่ม Big 4 มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูลบัญชี สิ่งแวดล้อม (พฤษภา พึงจิตต์ประไพ, 2551) (ฐิติมา กิ่งแก้ว, 2555) (Eng, L. L. & Mak, Y.T., 2003) มีอิทธิพลต่อการเปิดเผยข้อมูล มากกว่าของสำนักงานบัญชีอื่น ๆ (7) มาตรฐาน อุตสาหกรรม ISO 14000 วิจัยในอดีต พบว่า การรับรองมาตรฐานอุตสาหกรรม ISO 14000 มีผล ต่อการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม (บงกชรัตน์ เชพานุเคราะห์, 2555) มาตรฐานอุตสาหกรรม ISO 14000 เป็นมาตรฐานการจัดการสิ่งแวดล้อม สามารถรวมเข้ากับระบบบริหารอื่น ๆ ช่วยให้ หน่วยงานประสบความสำเร็จ ในเรื่องระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมพร้อมไปกับความสำเร็จทาง ธุรกิจ (8) กลุ่มอุตสาหกรรม จากงานวิจัยในอดีต พบว่า ประเภทของกลุ่มอุตสาหกรรมมีผลต่อ ระดับการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม โดยบริษัทที่อยู่ในอุตสาหกรรมต่างกันมีระดับการเปิดเผย ข้อมูลต่างกัน รวมถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม ต้องเปิดเผยข้อมูลตอบสนองความ ต้องการข้อมูลของผู้มีส่วนได้เสีย ลดความเสี่ยงจากการฟ้องร้อง ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่า ปัจจัยของ บริษัทมีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลด้านบัญชีสิ่งแวดล้อมของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาด หลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยของบริษัทที่มีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลบัญชีสิ่งแวดล้อมของ บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

วิธีการดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร คือ บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 6 กลุ่มอุตสาหกรรม คือ กลุ่มเกษตรและอาหาร กลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม กลุ่ม อสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง กลุ่มทรัพยากร กลุ่มเทคโนโลยี จำนวน 343 ราย (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2559)

กลุ่มตัวอย่าง กำหนดให้บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ (1) เป็นบริษัทที่ไม่อยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรม เอ็มเอไอ เนื่องจากการกำหนดทุนชำระแล้ว และส่วนของผู้ถือหุ้นที่มีจำนวนน้อยกว่า การกระจายหุ้นให้มีจำนวนผู้ถือหุ้นรายย่อยที่น้อยกว่า การกำหนดระยะเวลาในการประกอบธุรกิจต่อเนื่องที่สั้นกว่าก่อนการยื่นขอจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการวิเคราะห์ข้อมูล (2) จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยก่อนหรือตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 (3) มีการแสดงข้อมูล งบการเงินจากรายงานประจำปี ประกอบด้วย งบแสดงฐานะการเงิน งบกำไรขาดทุน และหมายเหตุประกอบงบการเงิน รวมถึงการเปิดเผยข้อมูลด้านบัญชีสิ่งแวดล้อมในแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56 - 1) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 ถึง พ.ศ. 2559 ครบทั้งหกปี จำนวน 288 ราย โดยแบ่งตามกลุ่มอุตสาหกรรมดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

กลุ่มอุตสาหกรรมในตลาดหลักทรัพย์	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
1. กลุ่มเกษตรและอาหาร	51	40
2. กลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค	40	36
3. กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม	86	73
4. กลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง	85	74
5. กลุ่มทรัพยากร	40	29
6. กลุ่มเทคโนโลยี	41	37
รวม	343	288

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในการศึกษา มีการออกแบบกระดาษาทำการ สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล ส่วนที่ 1 เก็บรวบรวมข้อมูลตัวแปรอิสระ และกำหนดการวัดค่าตัวแปร ได้แก่ 1) ขนาดของบริษัท วัดค่าโดยใช้อัตราส่วนสินทรัพย์รวมต่อจำนวนทุนจดทะเบียนที่ชำระแล้ว 2) อายุของบริษัท วัดค่าโดยการนับจำนวนระยะเวลาที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์จนถึงปีที่เก็บข้อมูล 3) โครงสร้างเงินทุนของบริษัท วัดค่าโดยตราส่วนหนี้สินระยะยาวต่อส่วนของผู้ถือหุ้น 4) โครงสร้างความเป็นเจ้าของ วัดค่าโดยใช้เปอร์เซ็นต์การถือหุ้นของผู้ถือหุ้น 10 ราย แรกของหุ้นที่ออกและเรียกชำระแล้ว 5) โครงสร้างคณะกรรมการอิสระ วัดค่าโดยใช้เปอร์เซ็นต์ของคณะกรรมการอิสระในคณะกรรมการบริหาร 6) ประเภทของผู้สอบบัญชี วัดค่าโดยกำหนดเป็นตัวแปร Dummy variable โดย 0 หมายถึงไม่ใช่กลุ่มบริษัทสอบบัญชีในกลุ่ม Big 4 และ 1 หมายถึงกลุ่มบริษัทสอบบัญชีในกลุ่ม Big 4 7) มาตรฐานอุตสาหกรรม ISO 14000 วัดค่าโดยกำหนดเป็นตัวแปร Dummy variable โดย 0 หมายถึงไม่ได้รับมาตรฐานอุตสาหกรรม ISO 14000 และ 1 หมายถึงได้รับมาตรฐานอุตสาหกรรม ISO 14000 8) กลุ่มอุตสาหกรรม วัดค่าโดยกำหนดเป็นตัวแปร Dummy variable ให้ตัวแปรหุ่นแต่ละตัวจะมีค่าเป็น 1 เมื่อเป็นบริษัทที่อยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมอุตสาหกรรมนั้น ๆ และมีค่า 0 เมื่อเป็นบริษัทที่อยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมอุตสาหกรรม

อื่น ส่วนที่ 2 เก็บรวบรวมข้อมูลตัวแปรตามระดับการเปิดเผยข้อมูลด้านบัญชีสิ่งแวดล้อม การศึกษา โดยกำหนดเป็นตัวแปร Dummy variable โดย 0 หมายถึง ไม่เปิดเผยข้อมูล 1 หมายถึง มีการเปิดเผยข้อมูล ได้แก่ 1) ด้านบัญชีการเงิน รายการย่อย 9 รายการ 2) ด้านบัญชีบริหาร รายการย่อย 9 รายการ 3) ด้านการรายงานข้อมูลด้านบัญชีสิ่งแวดล้อม รายการย่อย 2 มาคำนวณดัชนีการเปิดเผยข้อมูล (Disclosure Index) ของแต่ละด้าน สามารถเขียนสมการ $Disclosure\ Index = AS/MS$ โดยที่ $0 \leq INDEX \leq 1$ AS = คะแนนจริงที่แต่ละบริษัทได้รับ (Actual Scores) MS = คะแนนรวมสูงสุดที่แต่ละบริษัทควรจะได้รับ (Maximum Scores)

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลงบการเงินจากรายงานประจำปี ได้แก่ งบแสดงฐานะการเงิน งบกำไรขาดทุน งบกระแสเงินสด และหมายเหตุประกอบงบการเงิน การเปิดเผยข้อมูลบัญชีสิ่งแวดล้อมในแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56 - 1) ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2554 ถึง พ.ศ. 2559 รวม 6 ปี

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ วิเคราะห์ข้อมูลค่าสถิติพื้นฐานข้อมูลทั่วไปของตัวแปร ได้แก่ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความถี่ ร้อยละ และวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานของการวิจัย ได้แก่ สมการถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) (ฐนัฐ วงศ์สายเชื้อ, 2558) และนำค่าที่ได้มาสรุป

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยแบ่งเป็น ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป พบว่า ขนาดของบริษัท ค่าเฉลี่ย 16.32 อายุของบริษัท ค่าเฉลี่ย 19.20 โครงสร้างเงินทุนของบริษัท ค่าเฉลี่ย 0.89 โครงสร้างความเป็นเจ้าของ ค่าเฉลี่ย 74.78 โครงสร้างคณะกรรมการอิสระ ค่าเฉลี่ย 0.37 ประเภทของผู้สอบบัญชี ส่วนใหญ่เป็น กลุ่ม Big 4 จำนวน 750 คิดเป็นร้อยละ 43.4 และไม่ใช่กลุ่ม Big 4 จำนวน 978 คิดเป็นร้อยละ 56.6 มาตรฐานอุตสาหกรรม ISO 14000 ส่วนใหญ่ไม่ได้รับมาตรฐาน จำนวน 1,058 คิดเป็นร้อยละ 61.23 ได้มาตรฐานอุตสาหกรรม ISO 14000 จำนวน 670 คิดเป็นร้อยละ 38.72 กลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง 74 ราย คิดเป็นร้อยละ 25.70 กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม 73 ราย คิดเป็นร้อยละ 25.30 กลุ่มเกษตรและอาหาร 39 ราย คิดเป็นร้อยละ 13.50 กลุ่มเทคโนโลยี 37 ราย คิดเป็นร้อยละ 12.80 กลุ่มสินค้าอุปโภคและบริโภค 36 ราย คิดเป็นร้อยละ 12.50 กลุ่มทรัพยากร 29 ราย คิดเป็นร้อยละ 10.10 ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการเปิดเผยข้อมูลบัญชีสิ่งแวดล้อม พบว่า ด้านบัญชีการเงิน ค่าเฉลี่ย 0.14 ด้านบัญชีบริหาร ค่าเฉลี่ย 0.49 ด้านการรายงานข้อมูลด้านบัญชีสิ่งแวดล้อม ค่าเฉลี่ย 0.56 ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานการปัจจัยที่มีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลบัญชีสิ่งแวดล้อมของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ตารางที่ 2 แสดงผลการทดสอบความสัมพันธ์ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลด้านบัญชีสิ่งแวดล้อม ด้านบัญชีการเงิน (N = 1,728)

ตัวแปร	Standardized Coefficients Bata	t-value	Sig.
ค่าคงที่		10.897	0.000
ขนาดของบริษัท	-0.006	-0.262	0.710
อายุของบริษัท	0.075	3.069	0.002**
โครงสร้างเงินทุน	0.007	0.279	0.639
โครงสร้างความเป็นเจ้าของ	-0.052	-2.065	0.039*
โครงสร้างกรรมการอิสระ	0.000	-0.003	0.847
ประเภทผู้สอบบัญชี	0.028	1.217	0.224
มาตรฐานอุตสาหกรรม ISO 14000	-0.026	-1.068	0.286
กลุ่มอุตสาหกรรม			
- เกษตรและอาหาร	-0.072	-2.514	0.012*
- สินค้าอุปโภคบริโภค	-0.066	-2.497	0.013*
- สินค้าอุตสาหกรรม	0.050	2.071	0.038**
- อสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง	0.278	12.008	0.000**
- ทรัพยากร	-0.104	-4.080	0.000**
- เทคโนโลยี	-0.421	-16.393	0.000**

R = 0.414 R Square (R²) = 0.166 SEset = 1.5424 a = 0.249 F value = 29.607 Sig. = 0.000

หมายเหตุ *ความสัมพันธ์เป็นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 **ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยแบบพหุคูณ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจพหุคูณ (R - Squared) และค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจพหุคูณที่ปรับแล้ว (Adjusted R-squared) มีค่าเท่ากับ 0.414 และ 0.166 หมายความว่า ขนาดของบริษัท อายุของบริษัท โครงสร้างเงินทุน โครงสร้างความเป็นเจ้าของ โครงสร้างกรรมการอิสระ มาตรฐานอุตสาหกรรม ISO 14000 และกลุ่มอุตสาหกรรม มีผลทำให้ตัวแปรตามระดับการเปิดเผยข้อมูลบัญชีสิ่งแวดล้อมด้านบัญชีการเงินเปลี่ยนแปลงได้ 16.60 %

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า อายุของบริษัท (Bata = 0.075) กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม (Bata = 0.050) กลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง (Bata = 0.278) กลุ่มทรัพยากร (Bata = -0.104) มีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โครงสร้างความเป็นเจ้าของ (Bata = -0.052) กลุ่มเทคโนโลยี (Bata = -0.421) กลุ่มเกษตรและอาหาร (Bata = -0.072) กลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค (Bata = -0.066) มีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 3 แสดงผลการทดสอบความสัมพันธ์ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูล
บัญชีสิ่งแวดล้อม ด้านบัญชีบริหาร (N = 1,728)

ตัวแปร	Standardized Coefficients Bata	t-value	Sig.
ค่าคงที่		10.897	0.000
ขนาดของบริษัท	-0.032	-1.345	0.179
อายุของบริษัท	0.048	1.989	0.047*
โครงสร้างเงินทุน	0.009	0.372	0.710
โครงสร้างความเป็นเจ้าของ	-0.058	-2.41	0.016*
โครงสร้างกรรมการอิสระ	0.029	1.241	0.215
ประเภทของผู้สอบบัญชี	0.064	2.707	0.007**
มาตรฐานอุตสาหกรรม ISO 14000	0.234	9.826	0.000**
กลุ่มอุตสาหกรรม			
- เกษตรและอาหาร	-0.066	-2.497	0.013*
- สินค้าอุปโภคบริโภค	-0.212	-7.984	0.000**
- สินค้าอุตสาหกรรม	0.077	2.720	0.007**
- อสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง	0.050	2.071	0.038*
- ทรัพยากร	-0.131	-5.199	0.000**
- เทคโนโลยี	-0.259	-10.208	0.000**

R = 0.439 R Square (R^2) = 0.187 SEset = 0.21988 a = 0.704 F value = 34.162 Sig. = 0.000

หมายเหตุ *ความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 **ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยแบบพหุคูณ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจพหุคูณ (R - Squared) และค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจพหุคูณที่ปรับแล้ว (Adjusted R - squared) มีค่าเท่ากับ 0.439 และ 0.187 หมายความว่า ขนาดของบริษัท อายุของบริษัท โครงสร้างเงินทุน โครงสร้างความเป็นเจ้าของ โครงสร้างกรรมการอิสระ มาตรฐานอุตสาหกรรม ISO 14000 กลุ่มอุตสาหกรรม มีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลด้านบัญชีสิ่งแวดล้อมด้านบัญชีบริหาร เปลี่ยนแปลงได้ 18.70 % ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า พบว่า ประเภทของผู้สอบบัญชี (Bata = 0.064) มาตรฐานอุตสาหกรรม ISO 14000 (Bata = 0.234) กลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค (Bata = -0.212) กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม (Bata = 0.077) กลุ่มทรัพยากร (Bata = -0.131) กลุ่มเทคโนโลยี (Bata = -0.259) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และอายุของบริษัท (Bata = 0.048) โครงสร้างความเป็นเจ้าของ (Bata = -0.058) กลุ่มอุตสาหกรรม เกษตรและอาหาร (Bata = -0.066) กลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง (Bata = 0.050) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ตารางที่ 4 แสดงผลการทดสอบความสัมพันธ์ ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูล
บัญชีสิ่งแวดล้อมด้านการรายงานข้อมูลด้านบัญชีสิ่งแวดล้อม (N = 1,728)

ตัวแปร	Standardized Coefficients Beta	t-value	Sig.
ค่าคงที่		21.255	0.000
ขนาดของบริษัท	-0.134	-5.484	0.000**
อายุของบริษัท	-0.042	-1.710	0.087
โครงสร้างเงินทุน	0.027	1.146	0.252
โครงสร้างความเป็นเจ้าของ	-0.107	-4.310	0.000**
โครงสร้างกรรมการอิสระ	0.067	2.817	0.005**
ประเภทของผู้สอบบัญชี	0.019	0.793	0.428
มาตรฐานอุตสาหกรรม ISO 14000	0.000	-0.013	0.989
กลุ่มอุตสาหกรรม			
- เกษตรและอาหาร	-0.144	-5.355	0.000**
- สินค้าอุปโภคบริโภค	-0.303	-11.281	0.000**
- สินค้าอุตสาหกรรม	-0.072	-2.514	0.012*
- อสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง	0.256	11.010	0.000**
- ทรัพยากร	-0.237	-9.326	0.000**
- เทคโนโลยี	-0.327	-12.751	0.000**

R = 0.418 R Square (R^2) = 0.169 SEet = 0.22387 a = 0.868 F value = 30.212 Sig. = 0.000

หมายเหตุ *ความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05, **ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยแบบพหุคูณ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจพหุคูณ (R - Squared) และค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจพหุคูณที่ปรับแล้ว (Adjusted R - squared) เท่ากับ 0.418 และ 0.169 หมายความว่า ขนาดของบริษัท อายุของบริษัท โครงสร้างเงินทุน โครงสร้างความเป็นเจ้าของ โครงสร้างกรรมการอิสระ มาตรฐานอุตสาหกรรม ISO 14000 และกลุ่มอุตสาหกรรม มีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลด้านบัญชีสิ่งแวดล้อมด้านการรายงานข้อมูลด้านบัญชีสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงได้ 16.90 % ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ขนาดของบริษัท (Beta = -0.134) โครงสร้างความเป็นเจ้าของ (Beta = -0.107) โครงสร้างกรรมการอิสระ (Beta = 0.067) มาตรฐานอุตสาหกรรม ISO 14000 (Beta = 0.234) กลุ่มเกษตรและอาหาร (Beta = -0.144) กลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค (Beta = -0.303) กลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง (Beta = 0.256) กลุ่มทรัพยากร (Beta = -0.237) กลุ่มเทคโนโลยี (Beta = -0.327) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับที่ 0.01 กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม (Beta = 0.072) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

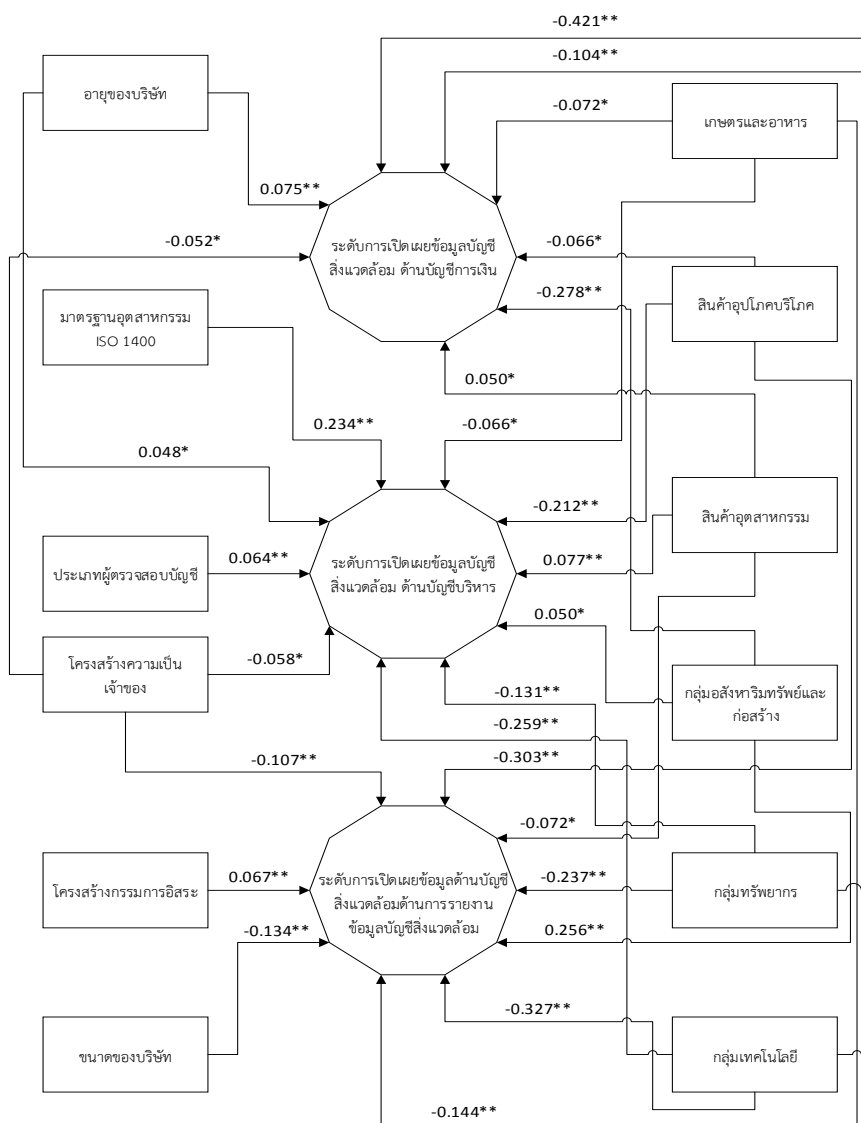
งานวิจัยครั้งนี้ ขนาดของบริษัท มีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลบัญชีสิ่งแวดล้อมของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้านการรายงานข้อมูลบัญชีสิ่งแวดล้อม อายุของบริษัท มีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลบัญชีสิ่งแวดล้อมของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยด้านบัญชีการเงิน ด้านบัญชีบริหาร ด้านการรายงานข้อมูลบัญชีสิ่งแวดล้อม (บงกชรัตน์ เชพานุเคราะห์, 2555) โครงสร้างเงินทุน ไม่มีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลบัญชีสิ่งแวดล้อมของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (กนกกาญจน์ มาละวรรณ, 2557) โครงสร้างความเป็นเจ้าของ มีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลบัญชีสิ่งแวดล้อมของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยด้านบัญชีการเงิน ด้านบัญชีบริหาร ด้านการรายงานข้อมูลบัญชีสิ่งแวดล้อม โครงสร้างกรรมการอิสระ มีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลบัญชีสิ่งแวดล้อมของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้านการรายงานข้อมูลบัญชีสิ่งแวดล้อม (Eng, L. L. & Mak, Y.T., 2003) ประเภทของผู้สอบบัญชี มีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลบัญชีสิ่งแวดล้อมของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้านบัญชีบริหาร ด้านการรายงานข้อมูลบัญชีสิ่งแวดล้อม (ฐิตินา กิ่งแก้ว, 2555) มาตรฐานอุตสาหกรรม ISO 14000 มีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลบัญชีสิ่งแวดล้อมของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้านบัญชีบริหาร ด้านการรายงานข้อมูลบัญชีสิ่งแวดล้อม (กนกกาญจน์ มาละวรรณ, 2557) กลุ่มอุตสาหกรรม มีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลบัญชีสิ่งแวดล้อมของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยด้านบัญชีการเงิน ด้านบัญชีบริหาร ด้านการรายงานข้อมูลบัญชีสิ่งแวดล้อม (ณิชาวรรณ วิชัยดิษฐ์, 2555)

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลด้านบัญชีสิ่งแวดล้อมของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ใช้การวิเคราะห์ความถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis) ในการทดสอบตัวแปรกลุ่มและตัวแปรอันดับตามวิธีของ ฐนัฐ วงศ์สายเชื้อ (ฐนัฐ วงศ์สายเชื้อ, 2558) เนื่องจากต้องการใช้ตัวแปรกลุ่มและตัวแปรอันดับช่วยวิเคราะห์และประเมินผลการวิจัยให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น รวมถึงกำหนดตัวแปรตาม เป็นกลุ่มรายการหลัก 3 ด้าน คือ ด้านบัญชีการเงิน ด้านบัญชีบริหาร และด้านการรายงานข้อมูลด้านบัญชีสิ่งแวดล้อม เป็นหัวข้อใหญ่ที่ครอบคลุมรายการรองที่เกี่ยวข้องไว้ทั้งหมด สำหรับเป็นข้อมูลสนับสนุนเสนอต่อบุคคลและหน่วยงานภายนอก เพื่อประกอบในการพิจารณาก่อนการตัดสินใจ ทำให้การตัดสินใจมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลยิ่งขึ้น ผู้ที่มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับธุรกิจไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับหน่วยงานกำกับดูแลที่สามารถนำไปใช้ในการผลักดันให้เกิดการเปิดเผยข้อมูลมากขึ้นเป็นแนวทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำผลการศึกษานี้ไป

วิเคราะห์และผลักดันให้เกิดการพัฒนาในแนวทางที่สร้างสรรค์และยั่งยืนต่อสิ่งแวดล้อมโดยรวม และเพื่อพัฒนางานศึกษาสำหรับผู้สนใจศึกษาต่อไป จากผลการวิจัยสามารถนำมาสร้างโมเดลงานวิจัย ดังนี้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปงานวิจัยนี้ ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลด้านบัญชีสิ่งแวดล้อมของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยสามารถสรุปผลการศึกษาดังนี้

1. ปัจจัยภายในที่มีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลด้านบัญชีสิ่งแวดล้อมด้านบัญชีการเงิน ได้แก่ อายุของบริษัท กลุ่มอุตสาหกรรม ในกลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง กลุ่มทรัพยากร กลุ่ม

เทคโนโลยี ได้รับการสนับสนุนทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญระดับที่ 0.01 โครงสร้างความเป็นเจ้าของ กลุ่มอุตสาหกรรมในกลุ่มเกษตรและอาหาร กลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม ได้รับการสนับสนุนทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

2. ปัจจัยภายในมีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลด้านบัญชีสิ่งแวดล้อมด้านบัญชีบริหาร ได้แก่ ประเภทของผู้สอบบัญชี มาตรฐานอุตสาหกรรม ISO 14000 กลุ่มอุตสาหกรรมสินค้าอุปโภคบริโภค กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม กลุ่มทรัพยากร กลุ่มเทคโนโลยี ได้รับการสนับสนุนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และอายุของบริษัท โครงสร้างความเป็นเจ้าของ กลุ่มอุตสาหกรรมกลุ่มเกษตรและอาหาร กลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้างได้รับการสนับสนุนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

3. ปัจจัยภายในของบริษัทมีผลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลบัญชีสิ่งแวดล้อมด้านการรายงานบัญชีสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ขนาดของบริษัท โครงสร้างความเป็นเจ้าของ ประเภทของผู้สอบบัญชี มาตรฐานอุตสาหกรรม ISO 14000 และกลุ่มอุตสาหกรรม ในกลุ่มเกษตรและอาหาร กลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค กลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง กลุ่มทรัพยากร กลุ่มเทคโนโลยี ได้รับการสนับสนุนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม ได้รับการสนับสนุนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาถึงคุณลักษณะต่าง ๆ หรือปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลต่อความสัมพันธ์ของการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น เช่น สภาพคล่อง โครงสร้างหนี้สิน การถือหุ้นโดยชาวต่างประเทศ เป็นต้น

2. การกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาให้มากยิ่งขึ้น เช่น กลุ่มอุตสาหกรรมบริการ กลุ่มบริษัทโรงแรมและท่องเที่ยว เป็นต้น

3. การปรับปรุงการให้คะแนนการเปิดเผยเป็นแบบอื่น เช่น การวิเคราะห์เนื้อหาสาระโดยการนับบรรทัดในการเจนนับ คำ หรือนับเป็นย่อหน้า เป็นต้น เนื่องจากในการศึกษารั้งนี้ได้ให้คะแนนการเปิดเผยในทุกรายการเท่ากันบริษัทมีความแตกต่างกันในเรื่องของการเปิดเผยข้อมูลคือมีการเปิดเผยในเรื่องเดียวกันแต่บางบริษัทเปิดเผยมากบางบริษัทเปิดเผยน้อย

เอกสารอ้างอิง

กนกกาญจน์ มาละวรรณ. (2557). ปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. ใน *การค้นคว้าแบบอิสระบัญชีมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ฐณัฐ วงศ์สายเชื้อ. (2558). *การวิเคราะห์ถดถอยพหุด้วยตัวแปรกลุ่มและตัวแปรอันดับ*. เรียกใช้เมื่อ 7 สิงหาคม 2561 จาก <https://www.youtube.com/watch?v=Y7Wnqmqj6t> aM

- ฐิติมา กิ่งแก้ว. (2555). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมตามความสมัครใจของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. ใน *วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต สาขาบัญชี*. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ณิชาวรรณ วิชัยดิษฐ์. (2555). ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ การเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. ใน *วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต สาขาบัญชี*. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2559). *แนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการเปิดเผยสารสนเทศของบริษัทจดทะเบียน*. เรียกใช้เมื่อ 19 มกราคม 2559 จาก <https://www.sec.or.th/cgthailand/TH/Pages/RulesRegulation/SETRule.aspx>
- บงกชรัตน์ เขพานุเคราะห์. (2555). คุณลักษณะของกิจการที่มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของบริษัทจดทะเบียนกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. ใน *การค้นคว้าอิสระบัญชีมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พฤกษา พังจิตต์ประไพ. (2551). ปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มอุตสาหกรรมทรัพยากร กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมและกลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง. ใน *วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อิสริย์ โชว์วิวัฒนา. (2553). บทบาทนักบัญชี: การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม. *วารสารกรมบัญชีกลาง*, 51(3), 47-50.
- Alsaed, K. (2006). The Association between Firm-Specific Characteristics and Disclosure: The Case of Saudi Arabia. *Managerial Auditing Journal*, 21(5), 476-496.
- Brammer, S. & Pavelin, S. (2006). Voluntary Environmental Disclosures by Large UK Companies. *Journal of Business Finance & Accounting*, 33(8), 1168-1188.
- Eng, L. L. & Mak, Y.T. (2003). Corporate Governance and Voluntary Disclosure. *Journal of Accounting and Public Policy*, 22(4), 325-345.
- Leung, S., & Horwitz, B. (2004). Director Ownership and Voluntary Segment Disclosure: Hong Kong Evidence. *Journal of International Financial Management and Accounting*, 15(3), 235-260.